

DZIAŁ INFORMACYJNY

Sprawozdania

1. ŚW. BENEDYKT I JEGO UCZNIOWIE W PUBLIKACJACH ROKU JUBILEUSZOWEGO

Z okazji 1500-lecia urodzin św. Benedykta z Nursji /480-547/ ukazało się w 1980 r. w Polsce i za granicą szereg publikacji jemu poświęconych oraz przedstawiających historię i dzień dzisiejszy zakonów działających w oparciu o regułę benedyktyńską. Naszą uwagę chcemy poświęcić Belgii i Francji, gdzie oprócz publikacji zorganizowano szereg wystaw i ogłoszono katalogi ekspozycyjnych tam dzieł sztuki, ksiąg, rękopisów, dokumentów, a także wybito pamiątkowe medale, wyświetlano specjalnie przygotowane filmy, pokazywano montaż audiowizualne¹. W 1980 r. odbyły się również sympozja naukowe poświęcone św. Benedyktowi i zakonowi benedyktyńskiemu, z których referaty i komunikaty zostały ogłoszone drukiem w stosunkowo krótkim czasie. Warto wspomnieć, że radio i telewizja w tych krajach nadawały specjalne programy, informowały o inicjatywach lokalnych poszczególnych domów zakonnych, imprezach kulturalnych, wystawach i sympozjach. Podobny charakter miały uroczystości w innych krajach Europy², w których dziedzictwo duchowe i kulturalne św. Benedykta jest nie tylko ciągle żywe, ale stale pielęgnowane i rozwijane. Omówimy teraz pokrótce typy publikacji, jakie ukazały się w Belgii i Francji w latach 1979-1980.

1. Akta sympozjów naukowych. Wśród akt sympozjów ogłoszonych drukiem we Francji wymienimy ważniejsze tytuły: *Sous la règle de Saint Benoît. Structures monastiques et*

1 Por. Rok Benedyktyński we Francji i Belgii, "Vox Patrum" 2/1982/99-105, 108.

2 Rok Benedyktyński w Hiszpanii, Szwajcarii i Polsce, tamże 105-119.

Sociétés en France du Moyen Âge à l'époque moderne. Abbaye bénédictine Sainte-Marie de Paris 23-25 octobre 1980, Paris 1982, ss. 588. Książkę wydano przy współpracy Ecole Pratique des Hautes Études w serii: Sciences historiques et philologiques V. Hautes études médiévales et modernes 47. Jest to dzieło zbiorowe wielu specjalistów historyków poświęcone określeniu miejsca zakonów reguły benedyktyńskiej w społeczeństwie Francji od średniowiecza do czasów współczesnych.

Instytut Studiów Średniowiecznych /Institut voor Middeleeuwse Studies/ w Katolickim Uniwersytecie w Leuven /Belgia/ zorganizował w dniach 19-21 V 1980 r. dziesiąte już międzynarodowe kolokwium na temat: "Kultura benedyktyńska w latach 750-1050". Sympozjum zgromadziło 110 badaczy z Belgii, Francji, Holandii, RFN, Włoch, USA, w tym także 3 osoby z Polski /wszystkie z KUL-u/. Jego akta pt. "Bénédictine Culture 750-1050" pod red. W. Lourdaux i D. Verhelst, Leuven 1983, ss. 239 ukazały się w serii wydawniczej Mediaevalia Lovaniensia, Studies XI. W dziele tym zamieszczono studia kilku badaczy na następujące tematy: reguła i zwyczaje benedyktyńskie, Cluny i zakony w epoce karolińskiej, mnisi benedyktyńscy - nauczyciele ludowi VIII-IX w., martyrologia historyczna w benedyktyńskiej tradycji kulturalnej, problemy gospodarcze zakonów we wczesnym średniowieczu, refleksje nad racjonalizmem Jana Szkota Eriugeny, analiza pojęć magistra ratione, auctoritas, traditio, ratio od Anzelma do Adelarda von Bath. Pracę zamyka indeks nazwisk.

W opactwie benedyktynów w Maredsous /Belgia/ odbyło się 6-8 lipca 1980 r. kolokwium na temat: "Św. Benedykt w oczach Newmana", którego akta pt. "S. Benoît vu par Newman" ukazały się w "Collectanea Cisterciensia" 42/1980/ z. 3, 159-262. Numer ten zawiera więc takie rozprawy jak: eseje Newmana o benedyktynach /A. Billioque/, Newman a tradycja benedyktyńska /J. Honoré/, Newman a współcześni mu benedyktyni /D. Rees/, Newman a ojcowie monastyczni /L. Govaert/, Newman, monastycyzm a św. Benedykt /L. Bouyer/, Życie wspólne w oratorium Newmana a u dzisiejszych benedyktynów /P. Murray/. W związku z powyższym tematem warto tu wspomnieć, że wznowiono książkę: J. H. Newmana, Les Bénédictins: La Mission de saint Benoît. Les Écoles benedictines, Introd. J. Guilton, Paris 1980, ss. XVI + 174.

Mówiąc o sympozyjach trzeba pamiętać, że odbywały się one w różnych regionach Francji i Belgii; posiadały różną rangę

naukową. Trudno byłoby dzisiaj ustalić kompletną listę tych kolokwium, sympozjów i sesji, które jak wiadomo organizowano w roku jubileuszowym nie tylko w Belgii i Francji, ale również w wielu innych krajach.

2. **Monografie o św. Benedykcie i jego dziele.** Na ten temat ukazało się w latach 1979-1980 szereg publikacji naukowych i popularnonaukowych, które przyniosły nowe ustalenia, oceny i spojrzenia na rzeczywistość zakonów reguły benedyktyńskiej. Z publikacji francuskich trzeba tu wymienić: G.M.Oury, *Saint Benoît, patron l'Europe*, Paris 1979³; I.Herwegen, *Saint Benoît, Paris 1980 /głównie o duchowości św. Benedykta/*; C.J.Nesmy, *St. Benoît et la vie monastique*, Paris 1980; J.Dubois, *Saint Benoît et ses moines*, Paris 1980; *Saint Benoît Maître pour l'Europe*, Fontgombault 1980, oraz opracowane w większości anonimowo obszerne dzieło zbiorowe pt. "Religieux et moines de notre temps", Paris 1980, ss.410. Spadkobiercy duchowości św. Benedykta ukazali w nim obraz współczesnego życia zakonów i kongregacji przede wszystkim w krajach języka francuskiego. Dużo miejsca poświęcono więc aktualnym zagadnieniom życia mnichów benedyktyńskich w świetle ich reguły. Do najciekawszych rozpraw należą: opracowana przez J.M.R.Tillarda krótka historia życia monastycznego /9-34/; charakterystyka zakonnego życia benedyktyńskiego z uwzględnieniem lectio divina, pracy i współżycia w grupie /35-56/; historia i charakterystyka zakonu cystersów /57-86/; charakterystyka eremitów /87-99/; wykaz i omówienie zarówno nowych fundacji zakonnych na starych wzorach /365-381/, jak i nowych wspólnot odnowy /383-394/, a także charakterystyki takich rodzin zakonnych, jak: franciszkanie /101-124/, dominikanie /125-146/, karmelici /147-166/, jezuita /167-192/, salezjanie /223-240/, augustianie /209-222/, misjonarze /305-340/, bracia Karola de Foucaulda /281-304/ i inne. Ze względu na dobór tekstów i bardzo estetyczne rysunki należy tu też wymienić pracę popularną dla dzieci i młodzieży: Marie-Catherine OSB, *Benoît de Nursie parle aux enfants*, Paris 1980.

3 Por. Recenzja, "Vox Patrum" 2/1982/ 178-181.

Z publikacji belgijskich należy odnotować niewielką zbiorową pracę: *Benelux Monasticon, Benedictuscentenarium, Dendermonde 1980*, ss.80. Zawiera ona historyczny wstęp o św. Benedykcie, jego regule i zakonie oraz krótkie opisy domów benedyktynów, benedyktynek, cystersów, cysterek, trapistów i trapistek w krajach Beneluxu z szeregiem map i ilustracji. Trzeba tu też wspomnieć o pracy katechetycznej dla dzieci w języku niderlandzkim: Roger De Coster, *Benedictus Pater Europae 480-1980. 1500 kaarsjes voor Sint Benedictus, Benedictuscentenarium, Dendermonde 1980*, ss.60 - zawierającej również ilustracje i mapy.

3. **U o z p r a w y o d u c h o w o ś c i b e n e d y k t y Ń s k i e j.** Na temat duchowości benedyktyńskiej chcielibyśmy przynajmniej zasygnalizować dwie nowe pozycje w opracowaniu cystersów, a mianowicie: D.A.Louf, *La voie cistercienne*, Paris 1979, oraz reedycję z 1979 roku: J.B.Chautard, *L'âme de tout apostolat*, Paris 1980, ss.161, która poucza, jak w oparciu o wzorce benedyktyńskie kapłani winni prowadzić apostolstwo i głosić ewangelię.

Pełniejszą bibliografię na temat akt sympozjalnych, monografii o św. Benedykcie i jego duchowości można znaleźć w dodatku "Bulletin d'histoire Benedictine", zamieszczanym od 1905 r. w "Revue Benedictine", we wspomnianym już kwartalniku "Collectanea Cisterciensia", szczególnie w jego dziale pt. "Bulletin de spiritualité monastique" oraz w znanym cysterskim periodyku naukowym "Cîteaux. Commentarii cistercienses"; wszystkie one pochodzą z benedyktyńskich ośrodków belgijskich.

4. **K a t a l o g i w y s t a w.** Większe lub mniejsze ekspozycje dzieł sztuki lub montaż audiowizualne organizowano w każdym prawie kraju, w którym działają zakony benedyktyńskie. Dla przykładu można wymienić miejscowości, w których w 1980 otwarto okolicznościowe wystawy i wydano odpowiednie katalogi: Achen - Życie zakonów cysterskich, między ideałem a praktyką; Liège - Dzieła sztuki religijnej i sztuki mozańskiej; Leuven - 850 lat życia lowańskich benedyktynów; Salzburg - 1500 lat św. Benedykta, Patrona Europy; Hasselt - 1000 lat sztuki kościelnej w Limburgii.

Największą wystawę w Belgii zorganizowano w opactwie św. Piotra w Gandawie, pt. "Benedykt w Niderlandach" czynną od 25 X 1980 r. do 4 I 1981 r. W jej przygotowanie zaangażowano wiele osób i instytucji sprowadzając dzieła sztuki z krajowych i zagranicznych

muzeów, prywatnych kolekcji, czy ze zbiorów zakonnych. Z okazji wystaw opracowano i wydano w języku niderlandzkim /wersja francuska niestety nie doszła do skutku z wielką szkodą dla nauki/ obszerny, trzytomowy katalog z ilustracjami pt. "Benedictus in de Nederlanden. 25 Oktober 1980 - 4 Januari 1981, Centrum voor Kunst en Cultuur Sint-Pietersabdij, Gent 1980". W tomie pierwszym /ss.278/ zatytułowanym "Benedykt w Niderlandach" /Benedictus in de Nederlanden/ przedstawione zostały przez różnych autorów następujące tematy: opactwo - model życia wspólnego, życie św.Benedykta, ikonografia św.Benedykta w Niderlandach, reguła św.Benedykta /tłumaczenia na francuski i niderlandzki/. Tom drugi /ss. 388/ pt. "Mnisi i mniszki w Niderlandach" /Monniken en monialen in de Nederlanden/ poświęcony jest w całości historii i strukturom zakonów mniszych na terenie Niderlandów. W tomie trzecim /ss.428/ pt. "Aspekty życia zakonnego w Niderlandach" /Aspecten van het monastiek leven in de Nederlanden/ przedstawiono: architekturę od VII do XX w., służbę Bożą, życie duchowe i intelektualne /skryptoria, biblioteki, szkoły/, sprawy gospodarcze, mecenat artystyczny. Każdy tom jest bogato ilustrowany /zdjęcia i reprodukcje kolorowe i czarno-białe/, posiada liczne mapy i wykaz literatury. Katalog ten nie jest więc zwykłym rejestrem eksponowanych dzieł sztuki, ale opracowaniem, syntezą nowoczesnie pojętą, wielkim krokiem naprzód dającym nam wyobrażenie nie tylko o życiu św.Benedykta, ale o jego ideach i ich konkretnej realizacji w Niderlandach.

5. I n n e p u b l i k a o j e. Również redakcje niektórych czasopism katolickich poświęciły wiele miejsca, a nawet całe numery św.Benedyktowi, jego regule i zakonom. Zamieszczają przy tym bibliografię, ilustracje, mapy, kalendaria organizowanych uroczystości w roku jubileuszowym 1980. Odnotujmy kilka czasopism wychodzących w Belgii i Francji sygnalizując przy tym poruszaną tam problematykę.

a. "Collectanea Cisterciensia", obok wspomnianego już 3 zeszytu zawierającego akta sympozjalne, św.Benedyktowi poświęciły w całości 2 i 4 zeszyt: 42/1980/ 81-157 i 263-352. Zeszyt 2 zatytułowany: "Saint Benoît de Nursie 480-1980" zawiera 5 artykułów: A.Louf, Św.Benedykt człowiekiem Bożym wszechczasów, 81-92; P.Miquel, Św.Benedykt patronem Europy, 93-99; J.Frei, Znaczenie Reguły św.Benedykta dla duchowego życia mnicha, 100-111; A.Vergote, Psy-

chologiczne zbliżenie pokory w VIII rozdziale Reguły św. Benedykta, 112-135; R.J. Nesbert, Matka Agnieszka i jej wyjaśnianie Reguły św. Benedykta /1653/ 136-157. W zeszycie 4 zatytułowanym "Saint Benoît. Discerner l'essentiel" zamieszczono 7 artykułów związanych z Benedyktem, a mianowicie: H.Arts, Św. Benedykt a przyszłość Europy, 263-283; R.Morard, "Podobać się jedynie Bogu". Benedykt duchowym mistrzem wszechczasów, 284-300; P.Catry, Pokora znakiem obecności Ducha Św.: Benedykt i Grzegorz, 301-314; P.Roose, Wspólnota monastyczna jako sakrament Kościoła, 315-328; M.B.Meesus, Św. Benedykt a radość nieba, 329-335; Sr Saint-Benoît, Przyjmowanie gości w Regule św. Benedykta, 336-340; P.Miquel, Posłannictwo św. Benedykta, 341-346.

b. "Dieu est amour" poświęciło św. Benedyktowi podwójny numer 18-19/1980/ ss.64, zatytułowany "Saint Benoît", w którym obok artykułów ukazujących aktualność św. Benedykta, znajdują się liczne fotografie i tablice chronologiczne oraz mapy ukazujące rozwój zakonów na świecie.

c. "Fêtes et saisons" jubileuszowi św. Benedykta poświęciło 343 numer, 1980, ss.36, zatytułowany "Saint Benoît - Maître de sagesse", w którym główny akcent położono na przedstawieniu działalności i życia codziennego we współczesnych zakonach benedyktyńskich.

d. "Vivant Univers" poświęciło św. Benedyktowi również cały numer 326, 1980, zatytułowany "Saint Benoît en tierce Église",

e. "Missi" również cały numer 429, nazwany "Saint Benoît Père de l'Europe et son message universel".

Inne czasopisma przeznaczyły dużą część swoich łamów na ukazanie postaci św. Benedykta, historii zakonów męskich i żeńskich opartych na jego regule. Zwracono przy tym uwagę nie tylko na momenty historyczne, ale na różne aspekty współczesnego życia. Przykładem tego typu publikacji mogą być dwa czasopisma belgijskie: "Pourquoi pas?" nr 3217 z 24 VII 1980, s.38-41 oraz regionalny "Confluent. Le mensuel du Centre de Wallonie", nr 7/88/ juillet - août 1980, s.28-38. To ostatnie zamieściło ilustrowane dossier pt. "1500-lecie urodzin św. Benedykta. Mnisi" - gdzie obok sylwetki naszego świętego omówiono na kilku przykładach fundacje i działalność zakonów benedyktyńskich położonych w regionie Namur. Warto podkreślić działalność tamtejszych opactw benedyktynów w Maredsous, benedyktynek w Maredret i Ermeton-sur-Biert, benedyktynów rytu wschodniego w Chevetogne, cystersów ścisłej obserwacji czyli trapistów

w Scourmont, czy klasztoru o rycie bizantyńskim w Vedrin, ponieważ wykracza ona daleko poza granice wspomnianego regionu, a nawet Belgii. Na terenie Francji i Belgii ukazało się ponadto w czasopiśmie i gazetach wydawanych przez rozmaite parafie, towarzystwa kulturalne, regionalne i lokalne zrzeszenia miłośników przeszłości wiele publikacji o charakterze informacyjno-reportażowym.

Warto na koniec dodać, że w roku jubileuszowym wydawano również pozycje książkowe o nieco innym charakterze od poprzednio wymienionych, a mianowicie o kulcie i relikwiach św. Benedykta i św. Scholastyki, jak np. anonimowa broszura "Le culte et les reliques de Saint Benoît et de Sainte Scholastique, Montserrat 1980, czy przewodnik: M. Colinon, Guide des monastères, Paris 1980. Można też wspomnieć, że amatorzy śpiewu gregoriańskiego i gry na organach mogli nabyć płytę: "Saint Benoît, Abbaye de Solesmes 1980", albo kasetę z nagraniem tekstem A. Loufa pt. "Saint Benoît, homme de Dieu pour tous les temps".

Reasumując stwierdzić trzeba, że uroczystości jubileuszu 1500-lecia urodzin św. Benedykta w Belgii i Francji przyniosły całą serię publikacji naukowych, monografii, monastikonów, przewodników, katalogów wystaw, wydawnictw popularnych oraz monograficznych numerów czasopism o charakterze naukowym i publicystycznym. Obok wartości poznawczych, ściśle naukowych, mają one duże znaczenie dla popularyzacji postaci św. Benedykta i jego zakonów w społeczeństwie.

Piotr Paweł Gach

SAINT BENOÎT ET SES DISCIPLES DANS LES PUBLICATIONS DE L'ANNÉE
DE JUBILÉ 1980
/Resumé/

A la façon très brève l'auteur caractérise les publications parues en Belgique et en France dans l'année 1979-1980 à cause de quinzième centenaire de la naissance de Saint Benoît de Nursie /480-547/. Il a distingué quelques types des ouvrages en langue français et néerlandais comme: 1. Les actes des colloques organisé à Paris, Leuven et Maredsous. 2. Sur Saint Benoît et les ordres bénédictines. 3. Sur la spiritualité bénédictine. 4. Les catalogues des expositions - surtout une exposition sous le titre de "Benoît et ses moines aux Pays-Bas" du 25 octobre 1980 au 4 janvier 1981 dans l'abbaye Saint-Pierre à Gand. 5. Les numéros monographiques et exceptionnelles des revues scientifiques et populaires.